



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 462/2023-42

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **MONAQ Leasing, a. s.**, IČO 35 864 001, Tvarožkova 5, Bratislava-Staré Mesto, zastúpenej Advokátskou kanceláriou ULC Čarnogurský s.r.o., Tvarožkova 5, Bratislava-Staré Mesto, proti postupu Krajského súdu v Bratislave v konaní sp. zn. 5Co/42/2020 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní sp. zn. 5Co/42/2020 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Krajskému súdu v Bratislave **prikazuje** v konaní sp. zn. 5Co/42/2020 **konať** bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľke **priznáva** finančné zadostučinenie **3 000 eur**, ktoré jej **je** Krajský súd v Bratislave **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Krajský súd v Bratislave **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **530,86 eur** a zaplatiť ich právnemu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevychováje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 7. augusta 2023 domáhala vyslovenia porušenia svojich základných práv na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 a súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských

práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na spravodlivý súdny proces podľa čl. 47 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „charta). Tiež navrhovala prikázať krajskému súdu vo veci konať bez zbytočných prietáhov, priznať primerané finančné zadostučinenie 128 570,74 eur a náhradu trov konania.

II.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že manželia [REDAKOVANÉ] (žalobcovia) si v roku 2004 zobrali od Dexia banky Slovensko a.s. hypotekárny úver ešte v starej mene 2 000 000 Sk (66 387,83 eur) na financovanie výstavby svojho rodinného domu. Žalobcovia sa so splácaním hypotekárneho úveru dostali do omeškania a banka aktivovala proces dobrovoľnej dražby rodinného domu. Za takýchto okolností žalobcovia, reagujúc na bilbord, oslovili sťažovateľku o finančnú pomoc. Tá stanovila podmienku, že do zmluvného vzťahu so žalobcami vstúpi len ako so živnostníkmi a že najprv žalobcovia odpredajú sťažovateľke ich rodinný dom a naspäť si ho vo forme lízingu nadobudnú do vlastníctva. Tak došlo k odpredaju rodinného domu sťažovateľke (kúpna zmluva z 26. júla 2007), ktorá žalobcom a ich veriteľom vyplatila 3 665 478 Sk (121 671 eur), z toho prevažnú časť sťažovateľka vyplatila Dexia banke (2 058 462 Sk). Sťažovateľka bola v katastri zapísaná ako vlastníčka rodinného domu, v ktorom majú žalobcovia svoje obydlie a v suteréne majú priestory na výkon živnosti (záhradkárske potreby). Na základe lízingovej zmluvy z 28. augusta 2007 žalobcovia splácali sťažovateľke vlastný dom, ktorý bol tesne predtým predmetom už spomenutej kúpnej zmluvy. Po približne dvoch rokoch sťažovateľka listom z 9. novembra 2009 pre omeškание sa s lízingovými splátkami od lízingovej zmluvy odstúpila a nastolila požiadavku vypratania rodinného domu. Hodnota rodinného domu v čase kontraktácie medzi žalobcami a sťažovateľkou mala byť 7 700 000 Sk.

3. Žalobcovia sa v namietanom konaní na základe žaloby podanej 26. mája 2010 domáhajú absolútnej neplatnosti kúpnej, ako aj lízingovej zmluvy a určenia vlastníckeho práva k ich rodinnému domu s príľahlým pozemkom. Domáhajú sa tiež statusu spotrebiteľov s argumentáciou, že suterénne priestory predstavujú len približne desať percent plochy ich rodinného domu. Namietli neprimerané zmluvné podmienky. Sťažovateľka pre zmenu protižalobou uplatnila pohľadávku 121 671 eur, prioritne ale argumentuje, že lízing rodinného domu je v súlade s právnym poriadkom.

4. Okresný súd rozsudkom sp. zn. 6C/159/2010 z 28. novembra 2019 žalobu zamietol s odôvodnením, že na podanej žalobe niet naliehavý právny záujem, vzťah medzi žalobcami a sťažovateľkou je vzťahom obchodnoprávnym, nie spotrebiteľským a dôvod na predloženie prejudiciálnej otázky k povahe veci ako spotrebiteľskej nevidel. Žalobcovia proti rozsudku okresného súdu podali odvolanie 16. decembra 2019. Po doručení vyjadrení sporových strán bol spis 24. marca 2020 odoslaný krajskému súdu.

5. Sťažovateľka argumentovala, že krajský súd je od predloženia spisu (24. marca 2020) vo veci nečinný. Sťažovateľka považuje celkovú dĺžku konania trinásť rokov aj napriek dopadu pandémie COVID-19 za ústavne neakceptovateľnú. Význam sporu sťažovateľka vzhliada v obmedzovaní jej vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam, pretože spornú nehnuteľnosť naďalej užívajú žalobcovia bez akejkoľvek odplaty. Podľa jej názoru k celkovej dĺžke konania neprispela. Sťažovateľka opakovane uplatnila na okresnom súde sťažnosť pre nečinnosť podľa § 62 ods. 2

zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov 26. marca 2012 a 12. augusta 2019.

III.

6. Ústavný súd uznesením sp. zn. III. ÚS 462/2023 z 28. septembra 2023 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie v celom rozsahu.

7. Krajský súd vo vyjadrení uviedol, že spis mu bol predložený 26. marca 2020. Dňa 7. augusta 2023 sťažovateľka požiadala o vydanie rozhodnutia. Následne bol spis 26. septembra 2023 predložený kancelárii na realizáciu termínu pojednávania. Z dôvodu zamýšľaných ďalších prednesov strán sporu bol termín pojednávania odročený na 28. november 2023. Dĺžku konania krajský súd ospravedlňoval dlhodobou zaťaženosťou sudcov s vysokým počtom nerozhodnutých vecí a nepriaznivou pandemickou situáciou COVID-19.

IV.

8. Ústavný súd v prvom rade uvádza, že v sťažnostnom petite, pre ústavný súd podľa § 45 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) záväznom, sťažovateľka navrhuje okrem iného vysloviť porušenie svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru i základného práva na spravodlivý proces (čl. 47 charty). Označené články dohovoru i charty zakotvujú aj právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, resp. základné právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote. Ide o čiastkové komponenty práv zakotvených v čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 47 charty, ktoré však sťažovateľka ako referenčné v ústavnej sťažnosti neoznačila. Preto sa ústavný súd ani nemohol zaoberať meritórne ich prípadným porušením napadnutým postupom krajského súdu. Naopak, povinnosťou ústavného súdu bolo skúmať súlad postupu krajského súdu s právom sťažovateľky na spravodlivé súdne konanie, resp. s jej základným právom na spravodlivý proces. Obsah týchto práv je identifikovateľný s obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

9. Ústavný súd vo vzťahu k čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru a tiež čl. 38 ods. Listiny základných práv a slobôd už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 48 ods. 2 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07). To isté platí aj vo vzťahu k čl. 47 charty, ak sa preskúmaná vec týka niektorej sféry záujmov Európskej únie (III. ÚS 106/2021).

10. Účelom základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Porušenie základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti vecí, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Ústavný súd [obdobne ako Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“)] prihliada aj na predmet sporu (povahu vecí) v posudzovanom

konaní a jeho význam pre sťažovateľku (rozsudok ESLP z 30. 3. 2023 vo veci Roth Neved'alová proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 50525/21, bod 11, obdobne nález IV. ÚS 465/2022).

11. Ústavný súd napriek podaniu ústavnej sťažnosti výlučne proti krajskému súdu posudzoval celkovú dĺžku konania (v trvaní viac ako 13 rokov) ako jeden celok (rozsudky ESLP z 26. 6. 2009 vo veci Gajdoš proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 19304/04, a rozsudok z 8. 10. 2013 vo veci Frigo proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 16111/11, ako aj vlastnú rozhodovaciu činnosť III. ÚS 603/2021). Ústavný súd ale nemohol prehliadať rozhodnutie sťažovateľky viesť konanie výlučne proti krajskému súdu.

12. V súlade s rozhodovacou činnosťou ústavného súdu (III. ÚS 243/2017) v prípadoch extrémnych priet'ahov v konaní dochádza k porušeniu práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov už samotnou dĺžkou súdneho konania, ktorá predlžuje stav právnej neistoty do takej miery, že sa právo na súdnu ochranu stáva iluzórnym, a teda ho ohrozuje vo svojej podstate (I. ÚS 39/00, I. ÚS 66/03, III. ÚS 113/07).

13. Krajský súd ospravedlňoval dĺžku konania množstvom nevybavených vecí. Systémové zlyhania pri správe súdnictva bez ohľadu na to, ktorý zo štátnych orgánov za ne zodpovedá, ale nemôžu byť dôvodom neuznania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a nezbavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za priet'ahy (II. ÚS 481/2017). Zmyslom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov nie je pomenovanie príčin priet'ahov v konaní alebo vyvodenie zodpovednosti vo vzťahu k stranám, ich advokátom, sudcom, súdnej administratíve, predsedom súdov či k rezortnému ministerstvu. Rovnako účelom ústavnej sťažnosti nie je dospieť k záveru, či príčiny majú objektívny alebo subjektívny charakter.

14. K argumentácii krajského súdu o dopade pandémie COVID-19 táto nemôže byť univerzálnym dôvodom na nekonanie súdov (III. ÚS 106/2021). Osobitne je potrebné poukázať na § 1 ods. 1 písm. g) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 24/2021 Z. z. o vykonávaní pojednávaní, hlavných pojednávaní a verejných zasadnutí v čase mimoriadnej situácie a núdzového stavu, podľa ktorého sa v čase mimoriadnej situácie alebo núdzového stavu vykonávajú pojednávania. Tejto obrane ústavný súd priznáva relevanciu (III. ÚS 563/2021), avšak vo svojej rozhodovacej činnosti už viackrát konštatoval, že ani epidemiologická situácia nepredstavuje zásadnú prekážku pre fungovanie súdnictva (III. ÚS 421/2020).

15. Ústavný súd konštatuje, že dĺžka súdneho konania by mala v „rozumnej miere“ zodpovedať intenzite faktorov, ktoré môžu konanie predlžovať (III. ÚS 577/2022, III. ÚS 704/2022, III. ÚS 190/2023). V súlade s judikatúrou ESLP je ukončenie súdneho konania v primeranom čase základným ľudským právom (rozsudok ESLP z 29. 5. 1986 vo veci Deumeland proti Nemecku, sťažnosť č. 9384/81).

16. Ústavný súd vzhľadom na dĺžku preskúmaného konania vyslovil porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Pokiaľ ide o namietané porušenie práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru, základného práva zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy a základného práva podľa čl. 47 charty, ústavný súd poznamenáva, že dĺžka konania ako celok signalizuje intenzitu priet'ahov ohrozujúcich právo na súdnu ochranu (spravodlivé súdne konanie, resp. proces) v jeho podstate. Povinnosťou ústavného súdu však bol prieskum napadnutého konania len v rozsahu, v akom sa na jeho dĺžke podieľal krajský súd, pretože iba krajský súd sťažovateľka

označila ako porušovateľa jej práv. Krajský súd prispel k celkovej dĺžke konania obdobím približne štyroch rokov, čo podľa názoru ústavného súdu nedosahuje intenzitu odopretia spravodlivosti a v dôsledku toho aj konfliktu so základným právom na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy), na spravodlivý súdny proces (čl. 47 charty), resp. s právom na spravodlivé súdne konanie (čl. 6 ods. 1 dohovoru). Preto v tejto časti ústavný súd ústavnej sťažnosti nevyhovel (bod 5 výroku nálezu).

17. Za podstatné však ústavný súd považuje pripomenúť, že jedným z kritérií posudzovania rešpektu konajúceho súdu k základnému právu na prerokovanie bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je aj predmet sporu (povaha veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľku (rozsudok ESĽP z 30. 3. 2023 vo veci Roth Nevedálová proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 50525/21, bod 11, obdobne nálezu IV. ÚS 465/2022). Preto v konaní o ústavnej sťažnosti, v ktorom sa poskytuje ochrana základnému právu zaručenému čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavnému súdu nič nebráni zohľadniť aj otázku, či ide v konaní pred vnútroštátnym súdom o spor spadajúci do sféry záujmu Európskej únie. Ústavný súd preto v okolnostiach veci odkazuje na príliehavý rozsudok Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“) vo veci C-570/21, ktorý identifikuje namietané konanie ako spotrebiteľskú právnu vec, a teda sféru záujmov Európskej únie podľa kritéria, či prevažuje účel poskytnutej finančnej služby nie na podnikanie. Z pripojeného spisu všeobecného súdu prevažná časť prostriedkov bola použitá na vyplatenie dlhu banke na účely splatenia hypotekárneho úveru na zabezpečenie nehnuteľnosti na bývanie. Súdny dvor v uvedenom rozsudku tiež vysvetľuje dopad podmienky, ak dodávateľ podmieňuje poskytovanie služby len podnikateľom bez ohľadu na skutočný účel úveru a jeho prevažujúcu povahu.

18. Ústavný súd vníma štvorročné konanie pred krajským súdom ako neefektívne. Z judikatúry Súdneho dvora možno odsledovať, že v priemere približne rok trvá konanie o prejudiciálnej otázke, teda počas trinástich rokov už mohli mať súdy nepochybne odpoveď na kľúčový komponent posudzovania veci zo strany Súdneho dvora smerujúci k povahe služby zodpovedaný. Neefektívny prístup súvisí aj s ignorovaním judikatúry ústavného súdu, podľa ktorého na účely pôsobnosti spotrebiteľského práva má význam nie držba živnostenských listov klientov sťažovateľky, ale skutočný účel zmluvy (I. ÚS 232/2023).

19. Tieto okolnosti podľa ústavného súdu dostatočne odôvodňujú záver o tom, že v predmetnej veci (vo vzťahu k predmetu konania pred všeobecným súdom) dochádza (aj) k aplikácii práva Európskej únie predovšetkým v oblasti ochrany spotrebiteľa (žalobcov) pred neprijateľnými podmienkami v spotrebiteľských zmluvách, no nielen vo vzťahu k spomínanej „lízingovej“ zmluve, ale aj vo vzťahu k súvisiacej kúpnej zmluve a všetkým okolnostiam prípadu (§ 53 ods. 12 Občianskeho zákonníka).

20. Ústavný súd pripomína, že politiky únie majú zabezpečovať vysokú úroveň ochrany spotrebiteľa (čl. 38 charty), čo determinuje prísnosť posudzovania prietáhov v napadnutom postupe krajského súdu.

21. Ústavný súd v súvislosti s konštatovaním nedostatku sústredenosti krajského súdu ako jednej z okolností prípadu poukazuje na odôvodnenie rozsudku okresného súdu, ktorý žalobu zamietol z dôvodu nedostatku naliehavého právneho záujmu. Ústavný súd bez ambície vstupovať do riešenia tejto právnej otázky nemôže nekonštatovať, že ak na rozhodnutí o určení vlastníckeho práva

a o neplatnosť zmlúv niet naliehavého právneho záujmu, potom by malo ísť o pomerne jednoduchú právnu záležitosť, než aby konanie na krajskom súde trvalo štyri roky. Ak ale naliehavý právny záujem žalobcovia majú, potom sú štyri roky konania na krajskom súde neprímerane dlhou dobou na vyvodenie záveru, či sa okresný súd pre záver o nedostatku naliehavého právneho záujmu vecou náležite zaoberal, najmä so zreteľom na porovnanie proporcionality medzi porušením zmluvných povinností zo strany žalobcov a následkom v kontexte aspektu ich obydľia (porov. rozsudok Súdneho dvora vo veci C-598/21). Aj tieto právne aspekty silno indikujú neudržateľný prístup krajského súdu.

22. Pre úplnosť je potrebné uviesť, že vec nie je právoplatne skončená, pokiaľ nebude rozhodnuté o všetkých zložkách návrhu (rozsudok ESLP z 28. 6. 2016 vo veci Čičmanec proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 65302/11). Z vyjadrenia krajského súdu nebol ústavnému súdu zrejmý ďalší procesný postup, a preto ústavný súd doplnil ochranu aj o uloženie príkazu krajskému súdu vo veci konať bez zbytočných prieťahov [čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde].

V.

23. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti žiadala o priznanie finančného zadosťučinenia 128 570,74 eur. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu namietaného porušenia (III. ÚS 189/2023). O takýto prípad bez pochybností ide aj v preskúmvanej veci. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti. Zohľadnil pritom konkrétne okolnosti posudzovanej veci, predmet posudzovaného konania najmä vo svetle čl. 38 charty, povahu a význam dotknutých práv vrátane aspektu relativizácie vlastného právneho postavenia sťažovateľky čo do dôležitosti tej-ktorej právnej veci, keď na rovnakom súde sa vedie konanie aj o jej protižalobe o zaplatenie 121 671 eur, ktoré je ale prerušené. Ústavný súd, samozrejme, zohľadnil namietanú dĺžku konania (viac ako 13 rokov), ako aj vlastnú judikatúru týkajúcu sa výšky priznávaného finančného zadosťučinenia (III. ÚS 336/2021, III. ÚS 590/2022, III. ÚS 108/2023). Ústavný súd považoval za spravodlivé priznať sťažovateľke aj v súlade s rozhodovaním ESLP (rozsudok z 3. 10. 2006 vo veci Kuril proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 63959/00) primerané finančné zadosťučinenie 3 000 eur [§ 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde]. Prihliadol napokon aj na to, že samotné deklarovanie porušenia základných práv, ako aj náhrada trov konania implicitne zahŕňajú satisfakčný prvok (I. ÚS 70/2012).

24. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je 208,67 eur a hodnota režijného paušálu je 12,52 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2023 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti). Spolu tak náhrada trov právneho zastúpenia za dva úkony právnej služby predstavuje 530,86 eur vrátane 20 % DPH.

Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je krajský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. apríla 2024

Robert Šorl
predseda senátu